

אדירי תורה

תולדות חיבורם של גדולי ישראל גאוני וגדולי תורה שלא התפרסמו ספריהם

ספר שו"ת עני בן פחמא (א)

נעים וערב שהפליא כל שומעיו, עד שאמרו עליו בני מאקובא שהוא יותר "רבי" מאשר הוא "רב". בעיר זו שימש עשרים שנה כולם שוים לטובה. אבל השתוקקותו לעלות ארצה ולחונן עפרה התגברה עליו, ועזב את הרבנות אחר הרבה התלבטות למורת רוח של אנשי העיר, גם המושל של העיר שלא הי' מבני ברית השתדל אצלו שלא יעזוב את העיר, אבל החלטתו היה איתנה, ועלה לארץ ישראל עם זיווגו השני ובתו בשנת תרפ"ד, בני העיר ליווהו אותו חמש קילמטיר בריקודים כך הי' חביביתו עליהם.

בדעתו היה לישיב בצנעה בירושלים ושלא להשתמש ברבנות אבל הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל רבה של ירושלים עמד על קנקנו והפציר בו להצטרף להב"ד דלמא רבינו התנגד לכך בתוקף, אעפ"כ התייעץ עמו בענייני הלכה, והיה יושב שעות על גבי שעות עמו בשיחות התורה כאשר נתפעל רבות מרוחב ביתו והיקף בקיאותו, גם היה מעורב בהרבה ענייני עסקנות ומידי פעם בפעם צירף שמו לקריאת רבני ירושלים שבאו לעורר על פרצות שונות שנתהוו. חסיד אלכסנדר בארץ ישראל התלכדו סביבו והיה להם למורה דרך כאשר הוא עמד בחליפות מכתבים ממשכה עם רבו באלכסנדר וביתו נאווה קודש. שבע שנים נמשכה חייו בירושלים עד שעלתה בשמי מרום בשנת תר"ץ ולמרות גודל ענותונתו זכה שרבות מבני ירושלים ליוו אותו למנוחת עולמים כשהכריזו ביטול מלאכה שעת הלוי', והספידהו הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל. על ציונו הקדוש בהר הזיתים נחרט בזה"ל פ"ג נזר ישאל קדוש עליון מגן דוד הרב ישראל ניסן בן משה אריה זצלה"ו וכו'.

בגליון הבא בעה"י נתמקד על תוכן הספר העשירי ודברי תורתו

בהזמר "חיה וברוך צורי", וקרה פעם שרבו כיבדו "ניסליה" זינג צמאה נפשי" ואחזו פחד גדול עד של היה יכול להתחיל לזמר, אמרו לו רבו "די לך", ורק אז היה יכול לשיר בנועם.

⁶ אשתו הראשונה מתה עליו בעת מגוריו במאקובא ונשא בזיווג שני בתו של הגה"ח שמואל יעקב קאפל קליגסברג זצ"ל אב"ד קאלושין. מן המעניין הוא האיר רבינו הכיר טובה לאשתו זו על עזבה ארץ מולדתה ועלייתה עמו לארץ ישראל על אף שהיתה קשה לה מאוד, וכתב לה מזכרת על שער הספר ממש, בזה"ל "ועתה באתי להזכיר לטובה את זוגתי הרבנית תחי' זיג שני שלי מ' חיה צפורה בת הרה"ג מוה"ר שמואל יעקב קאפל הכהן שליט"א אב"ד קאלאשין יצ"ו וכו' כי מלאו אחרי לעזוב הרבנות והפרנסה שהי' לנו במאקובא במדינת פולין וולכת אחרי לארצינו הקדושה באין מקום פרנסה מוכנה רק לצפות לישועת ה' בכל יום ויום" וכו'.

בכח התורה והוראה ופסקיו של רבו היה נר גלגליו כל הימים. בעודו צעיר לימים לקחו לחתן הגאון רבי ראובן לייב נויפלד זצ"ל אב"ד נובידבור חתן הגה"ק רבי פיבל מגריצא זצוק"ל מאריות של חב"א קדישא תלמידי רבי בונם מפרשיסחא – וורקא. השתייכותו של רבינו לשלשלת וורקא כבר התחיל כשנסע עם אביו לרבנותו ה"ה הגה"ק רבי מענדל מוורקא והגה"ק רבי בעריש מביאלא זצוק"ל, נוסיעות אלו היה ראשית דרכו בעליותו כחסיד מופלג בכל נימי נפשו, לאחר נשיאיו נתקרב למאוד לדוד אשתו הגה"ק רבי יחיאל האדה"ז מאלכסנדר זצוק"ל, ומני אז דבק ברבו זו בדביקות נפלאה וגם למד אתו בחברותא עת ששהה הגה"ק רבי יחיאל כאב"ד פילץ, רבי ישראל ניסן שוב לא מש מבית גדול זו, גם לאחר פטירת רבו משך כל שנות הנהגותם של האחים הקדושים הישמח ישראל והתפארת שמואל זצוק"ל, וגם לרבות בנו בעל העקידות יצחק זצוק"ל הי"ד, אשר הוא היה מן הראשונים שדבקו בו כשהתחיל הנהגתו וישב שם כחצי שנה כחסיד בין החסידים.

רבי ישראל ניסן שימש ברבנות בכמה עיירות לתפארת, על אף שבתחילת רבנותו סבל רבות ממתנגדיו [בעיקר בעיר רוז"אן, עד כדי כך שרבו הוצרך לכתוב מכתב חזק אותו ולהזהיר לבל יהיו איש לרדפו, האנשים אשר לא צייתו לדבריו של המכתב סבלו רבות והיה לפלא], גולת הכותרות של הנהגתו היה אחר שעלה לכהן בעיר מאקובא (בפולין סמוך לוורשא) בשנת תרס"ד, [עיר בה כיהן פאר חו"ז הגה"ק רבי פיבל מגריצא באחרית ימיו], בעיר זו ישב שאנן ובטח על התורה והעבודה והרבה פעלים רבות לתורה ולתעודה, נתחבב מאוד על בני העיר ונתקרבו אליו במאוד כשהוא השפיע עליהם תורה ויראה בהיותו רב ומורה וגם התקבצו אליו בימי שבת ויו"ט להיסב בשולחנותיו ולשמע דברי תורה, גם תפילותיו היה בהשתפכות הנפש ובקול

ישראל כאשר למדתי אצלו בילדותי בק"ק קוטנא והייתי יושב בש"ק על שולחנו הק' והיה דרכו בקודש בכל פעם להתעורר ולזעוק בקול "רבונו דעלמא כולא" ואח"כ בלשון אשכנז הער פין די גאנצע וועלט, ובשעת התעוררות היה מכה כף על כף והשמיע קול, ואז היה איש אחד למדן מופלג וירא אלוקים מכת הפרושים מק"ק מעזריטש נעצר בק"ק קוטנא על תורה ועבודה והיה דרכו לבא בש"ק א שלחן מו"ר הרה"ג, ובביתו לביתו ושמע הקולות וספקות כפיים הרכין את עצמו ולחש לאזניו הק' בזה"ל "רבי הלא נאמר אין סופקין" והשיב לו מו"ר בזה הלשון "אי איז פאטש זיך פאטש זיך" כלומר מעצמו, ואין בזה שום איסור חלילה וכו'.

⁴ בן הגה"ק רבי פיבל מגריצא זצוק"ל.

⁵ על אף קירבתו הגדולה לא פגה ממנו פחד רבו כחד מחסידי קמא, מוסר כי מנהג רבו היה לכבדו בכל פעם

בגליון העבר כתבנו אודות ספרו של נכד הגאון האדיר מקוטנא זצוק"ל "מקרא מפורש" בהמשך לזה נתמקד בגליון זה על ספרו של בחיר תלמידיו של הגאון הנ"ל ומהיושבים ראשונה בחסידות אלכסנדר כשהיה בשיא גדולתו בפולין, ה"ה הספר החשוב והנודע "אהבת ציון וירושלים בשו"ת עני בן פחמא" אשר חיברו הגאון החסיד רבי ישראל נתן קאפערשטוק זצוק"ל, הספר אשר נתחבב מאוד אצל שוחרי תורה ולומדיה כולל שו"ת בד' חלקי שו"ע נדפס ע"י המחבר בשנת תרצ"ח בירושלים עיה"ק,

הספר נדפס פעם שני' במהדורת צילום בשנת תשע"ו עם תוספות מרובה, דרשות עה"ת, וגם חידושים על הש"ס, ברוב פאר ע"י מכון שפתי צדיקים קאפשינין.

תולדות חיי המחבר

הגה"ח רבי ישראל ניסן קאפערשטוק זצוק"ל [הנקרא בחביבות רבי ניסליה] שהיה נחשב מגדולי הרבנים בפולין לפני המלחמה, ואישיותו האיר פני עיר הקודש ירושלים כשעלה ארצה, נולד לאביו החסיד רבי משה ארי' זצ"ל בשנת תר"י. אביו שהיה חסיד וצדיק חינכו ועידדו בתורה² ויראה ובבית זו ספג מולא חפניים תורה ויראת שמים. כבר בצעירותו הלך ללמוד בישיבה המפורסמת של הגה"ק רבי יהושע מקוטנא ושם נתקרב לרבו הגדול אשר חיבבו מאוד, בישיבה זו עלה ונתגדל

¹ הנני זוכר עוד מקטנותי אשר אמרו"ר ז"ל היה לבו בוער בגחלת ממש לעבודת הש"י, וכאשר אמרו חז"ל בפחמין "כל שהוא מבעיר את האש" כן היה לבו בוער תמיד באש ודבק בה' אף בעת עסקו בצרכי הרושת' לשונו של רבינו בהקמת ספרו בחסידו השם של הספר "בן פחמא".

² כפי שמתאר רבינו בהקדמת ספרו "זוכר הנני כד הווינא טליא היה דרכו בקודש לתת לי בעד כל דף גמרא שאמרתי לפניו בעל פה מטבע אחת של כסף בשווי עשרה גדולים, ובעת שבאתי מבית הספר והיה מוטד בעסקיו היה שומע אותי בהגידי לפניו את השיעור, ותפס אותי לפעמים בטעות בשגגה היוצאת מפי והעיר אותי הרבה פעמים גם על הפשט ההלמידיני על האמת".

³ על תקופת לימודו בקוטנא הוא מספר בספרו או"ח סי' ה' עובדא מעניינת" ששמעתי ממו"ר הרב הגאון הצדיק רבי ישראל יהושע זצלה"ה ז"ע אב"ד קוטנא בעמח"ס ישועות